

FØROYA SOSIAL-DEMOKRATUR

FRÆLSI

JAVNAÐUR

BROÐURSKAPUR

Nr. 31

Lýsingaprisur fyri mm: 12 oyru á
1. síðu, 10 oyru á 3. og 4. síðu

Leygardagin 10. august 1946

Bladid verður bilagt á posthúsinum, og
kostar kr. 2,00 + porto um fjórðingsárið

20. árg.

Samráðingarnar um stjórnarskipanarmálið.

Flokkanna stjórn.

I eyskatingsetuni, ið kom saman at víðgera stjórnarviðurskiptini, settu javnaðarmenn fullfíggað stjórnaruppskot, ið kravdi generellan rætt hjá tinginum líka at men to ikki loysing, soleiðis sum ein tingmeirluti til eina og hvørja tíð mátti ynskja, men fólkaflokksmenn óntu ti ikki eitt orð fyri ella imóti.

Kommir niður til samráðingar settu javnaðarmenn sama uppskotið fram fyri ríkisstjórnarnevndina, men heldur ikki her knátt orð úr fólkaflokksmönnum fyri ella imóti ti.

Javnaðarmenn settu ti semingaruppskot til fólkaflokkinn. Men hann hannaði ti í fyrstu atllögu.

Ut móti endanum av samráðingunum niðri vórðu javnaðarmenn og fólkaflokksmenn tilsjónarlátandi vorðnir samdir. Men ta ið fólkaflokkssins umboðsmenn komu heim aftur, ruku teir frá.

Heimkomnir settu javnaðarmenn á tingi niðanfyrir setta semingaruppskot, men heldur ikki nú vildu fólkaflokksmenn nakra seming.

Aftaná soleiðis at hava roynt allar vegir at koma til sættis við fólkaflokkinn um eina frælska skipan uttan to at taka loysing, hevur javnaðarflokkssleislan við undantaki av Jákup í Jákupstovu samtykt at mæla øllum teimum, ið ikki vilja hava aftur stjórnarlagið undan krignum og sum ikki vilja loysing at seta kross fyri ríkisstjórnaruppskotið ið væl ikki gongur so langt sum javnaðarmenn hövdu sett sær sum mál at vinna, men sum gongur langt víðari enn skipanin undir krignum, og sum gevur okkum hesi framstigi:

- 1) Oskert fíggarvald,
- 2) Fullan og heilan rætt í øllum førum fyri okkara móðurmáli,
- 3) Fullan rætt at nýta føroyskt flagg bæði á sjógvi og landi,
- 4) Rætt til sjálvir at föra samráðingar viðvíkjandi okkara kvota-, handils- og øðrum vinnuinteressum í útheiminum.
- 5) Rætsreglurætti (við lóggávukraft) í tættum uttan fyri postskipan, vitaskipan og fiskarinspektion og skúla- og prestaskipan, sum to ætlandi kann verða samráðst um at yvirtaka og gera rættarreglur fyri uttan at noyðast at fara niður á Danatig.

Aftaná langar og drúgvær samráðingar, har ið fólkaflokkssins umboðsmenn og javnaðarflokksins umboðsmenn at enda vóru komnir á samt um eitt broytingaruppskot til ríkisstjórnarnevndaruppskotið, setti so Danir fram tað endaliga uppskotið frá ríkisstjórnini at bera heim til

flokkarnar og Føroya lögting at taka stöðu til.

Hetta uppskot er borið í hvørt hús í Føroyum.

Málið hevur so verið á tingi.

Javnaðarmenn hava hildið uppá broytingaruppskotið, ið teir og fólkaflokkssins umboðsmenn vóru vorðnir samdir um.

Tað er okkara avgjörða trúgv, at um meirlutin helt fast um hesa stöðu, vildu —serliga um stöðan varð góðtíkin av eini fólkaatkvöðu — ríkisstjórnin og teir dönsku flokkarnir gingið við til uppskotið.

Hendi tað, var fríðurin heima — og tætan millum Danir og Føroyingar úti, loyst með alla. Tí tá hövdu Føroyingar einki at kasta Dönum.

Tá stöð tað til teirra, hvussu langt teir vildu gingið á sjálvstýrisleiðini innanfyri ríkisfelagsskapin, og tá stöð tað eisini til teirra at tíkið loysing, nær ið tað skuldi verið. Frælsari kann einki uppskot skrivast.

Allir sjálvstýrismenn eins og javnaðarmenn, og enn tá allir loysingarmenn eins og sambandsmenn kundu greitt atkvöðu fyri hesum av sonnum vina- og frælsisbrevi. Tí: varð meirlutin av fólkinum fyri einum vittfevnandi sjálvstýri innanfyri ríkisfelagsskapin.

varð hetta sjálvstýrið tryggjað í sáttmálanum, og varð meirlutin fyri loysing ella sambandi, stöð Føroyingum frítt at taka loysing ella samband akkurat sum meirlutin vildi — sjálvandi undir fullari ábyrgd eftir sum skipanar náttúra varð.

Men tessverri sviku fólkaflokksmenn og sambandsmenn hin politiska fríðin við Danir við at fella javnaðarmanna semingaruppskotið, sum verður uppfærtikið her við viðmerkningum:

Stjórnarskipan Føroya.

Minnilutin (J. E. Jacobsen og P. M. Dam) heldur fram:

Føroyar liggja nú at kalla í stjórnarloysi.

Tann stjórnarskipan, ið kríggsmáttararnar bóru við sær, var bert fyríbils, soleingi kríggið stöð á og gjörði skilnað millum Danmark og

Føroyar. Henda stjórnarskipan kann sjálvandi ikki halda fram óbroytt. Konfir menn vilja eisini verða við, at hon viðvíkjandi skipanar- og handlingarmegi síni er steðgað ella kanska rættari sagt storknað.

Hetta gongur ikki.

Okkara fólk kann ikki liva undir einari stjórnarskipan, ið leggur ein storkna yvir okkara lóggávu og skipanarlív her á landi.

Her má broyting i, skjót broyting. Okkara samfelag má aftur verða ein livandi vera, sum landsins kostna álitismenn hava høvi til at laga og skapa samsvarandi fólksins krav.

Vit mugu nú beinan vegin fáa eina nýggja stjórnarskipan, sum okkara fólk kann liva undir. Fólk okkara krevur tað.

Tað var við hesum kravi, við hesum endamáli i byggju, at ríkisstjórnin bað tingið um at senda umboðsmenn til Danmark at samráðast við hana.

Samráðingar eru farnar fram. Teir føroysku samráðingarmennirnir eru afturkomnir, og úrslitið av hesum samráðingum er millum annað tað uppskot til stjórnarskipan, sum nú liggur á tingborði frá ríkisstjórnini.

Minnilutin vil við tað sama siga, at stjórnarskipanaruppskotið frá ríkisstjórnin var nógv gott i sær og gongur i viðum föri ynskinum hjá meirlutanum i Føroyum á móti.

Hetta takka vit fyri.

Tað eru to föri i uppskotinum, sum ikki eru eftir vild, men munurin á ríkisstjórnaruppskotinum og eini semingarstöðu hjá meirlutanum i Føroyum tykist ikki at vera av principiellari natúru og ikki so størur, at tað er ómøguligt at vinna yvir honum og koma til eina snara og endiliga semju millum Danir og Føroyingar um eina stjórnarskipan, sum kann verða baðum pörtum til söma og at gagni.

I ásannan av, at so er, loyvir minnilutin sær at seta fram semingaruppskot, ið góðtekur høvuðsdráttin i ríkisstjórnaruppskotinum, og sum er samsvarandi við ta semingarstöðu, sum umboðsmenn fyri fólkaflokkinn og sjálvstýrisflokkinn á tingi eins og fyri javnaðarmenn vóru samdir um undir samráðingunum niðri i Keypmannahavn.

Hetta minnilutans semingaruppskot hevur to líkið uppi seg nakrar fáar broytingar i mun til ta semingarstöðu, sum nevndi meirluti av teim føroysku samráðingarmönnum i Keypmannahavn komu til.

Hesar broytingar eru gjörðar fyri at gera uppskotið greiðari, so tær móguliga misskilningar, sum semingaruppskotið i Keypmannahavn kundi borið i sær, eru burturtíknar.

Minnilutin hevur longu i Keypmannahavn borið fram íva um gagnið i einari fólkaatkvöðu til greiða av stjórnarspurninginum. Ein tilik atkvöða heldur minnilutin einans kann fara fram sum ein spurningur, um Føroyingar vilja vera i ávisum stjórnarlag við Danir ella standa leysir sum eitt sjálvstøðugt ríki.

Hesin spurningur tykist minnilutanum ikki at vera framsí i dag, tí einans ein lítill partur av Føroyingum hava kunngjørt loysingarstöðu, meðan i meginparturin av fólkinum innan fyri allar flokkar tykist meira ella minni greitt at hava hug til stjórnarfelagsskap við Danmark. Men fest eingin meirluti fyri einum semingaruppskoti heldur minnilutin,

at so má takast til eina fólkaatkvöðu um stjórnarskipanaruppskotið frá ríkisstjórnin ella loysing, tí úrslit má fáast. Best hevði verið og ynskiligast, at allir føroyskir partaflokkar góðtöku saman við ríkisstjórnin eina felags stöðu, og soleiðis heilt gjördu av við ta longu og ta drúgvu og ofta beisku stjórnartrætu, sum hevur farið fram i Føroyum.

Tað er minnilutans fasta trúgv, at semingaruppskotið, sum sett verður fram her, ber móguleika i sær og er so vorðið, at tað kann nýtast uttan stórar broytingar sum grundarlag fyri einari tilikari felags stjórnarstöðu við tað, at hetta uppskot tekur öll bönd burtur og gevur rúm fyri øllum móguleikum, og harvið Føroya fólk i samráð við danastjórn rætt til eina og hvørja tíð i góðari semju at fáa tað stjórnarlag, sum partarnir ásanna er best hóskaði til at skapa góð viðurskipti og samvinnu Dana og Føroyinga millum, og sum gevur Føroya fólk hitt hollasta og besta fíggarliga og mentunarliga úrtakið.

Uppskot til tingingargrundarlag:

1. Føroya statsrættsliga stöða innan fyri hitt danska ríkið verður sum higartil. Av tí, at tað føroyska fólkíð tjóðskaparliga og málsliga er sermerkt, verður fyri Føroyar at seta i gildi tær serreglur, sum eru settar i eftirfylgjandi þeltum.

Váttað verður, at hitt føroyska fólkíð hevur søguligan rætt til óheft at avgera viðvíkjandi fullari sjálvstöðu, ta og i fall tað ynskir tað.

2. Henda skipan verður at skrásetast við einari i samráðing við lögtingið gjörðari lög innan fyri grundlógarmálið.

Ríkisstýrið vil i samband við broyting av grundlógini royna at fáa sett i hana ásetanir, ið geva Føroya lögtingi lóggávuveld i øllum økjum, sum liggja innan fyri heimildarlógina, og sum annars skrásetir Føroya serliga stöðu og nýskipan.

3. Føroyar verða umboðaðar á ríkisdegi við i minsta lagi 2 limum. Soleingi ríkisdagurin er býttur i núverandi tvinnu ting, hava Føroyar 2 umboðsmenn á fólkatingi og 1 umboðsmann á landstingi.

4. Hitt føroyska flaggið verður góðkent sum serligt flagg fyri Føroyar, meðan tenastumenn, stovnar og förstatsins i Føroyum bert nýta ríkisflaggið, hava lögtingið, kommunalir og privatir stovnar eins og privatir persónar i Føroyum rætt til at nýta annað hvørt ríkisflaggið ella hitt føroyska flaggið; sama rætt hava för, sum eiga heimstað i Føroyum.

5. Føroyskt mál verður góðtíkið saman við dönskum máli til nýtslu i skúla og kirkju, i umstíngini eins og sum logar- og rættarmál við teirri avmarking, ið stendst av praktiskum lagi.

6. Allar lógir, fyriskipanir, lýsingar, kunningar o. s. fr., sum eru i gildi, verða framvegis i kraft, til tess tær verða broyttar ella avtíknar av teim til tess samráðar nýskipanina settu fullbúna myndugleikum.